

Vegetatiekunde

door

Dr. V. Westhoff

(Rijksinstituut voor Veldbiologisch Onderzoek
ten behoeve van het Natuurbehoud) (RIVON)

In het snelgroeïende vakgebied der vegetatiekunde, ook wel fytocoenologie of met een minder gelukkige term 'plantensociologie' genaamd, is de literatuur in sterke mate versnipperd over tijdschriften en verzamelwerken, terwijl handboeken en overzichten, althans in de Nederlandse taal, nauwelijks verkrijgbaar zijn. Dit contrast wordt wel sprekend geïllustreerd door het volgende: de in 1961 verschenen bibliografie van Nederlandse vegetatiekundige literatuur uit de periode 1935-1959 (nr. B 10 hieronder) omvat niet minder dan 1433 nummers; er is echter geen enkel Nederlands handboek in de boekhandel verkrijgbaar! (De vroeger verschenen werken zijn uitverkocht.)

De buitenlandse literatuur is uiteraard nog veel omvangrijker, maar hiervan is slechts een klein deel voor de lezer van dit tijdschrift van belang. De uitvoerigste recente opgave van vegetatiekundige literatuur van Midden-Europa (2056 nummers) is te vinden in H. Ellenberg (1963; nr. B 31 hieronder).

Het is dus niet eenvoudig uit deze veelheid een bruikbare oriënterende keuze te maken.

Rubriek A vermeldt enige tijdschriften. Rubriek B, Algemeen, geeft zowel enkele methodische handboeken en daarmee vergelijkbare publicaties als overzichten van de gehele vegetatie van een groot gebied (land); bovendien een bibliografische publicatie. Hierbij is een scheiding gemaakt tussen I. publicaties van Nederlanders (niet hetzelfde als Nederlandse publicaties!) en II. buitenlandse geschriften. Rubriek C geeft een keuze uit publicaties over bepaalde groepen of typen van althans ten dele in Nederland voorkomende vegetaties, volgens deze groepen ingedeeld. In de rubrieken B en C is overigens een chronologische volgorde aangehouden, daar dit hier overzichtelijker leek dan een alfabetische. De publicaties werden in ieder van deze rubrieken afzonderlijk doorlopend genummerd. Recente werken kregen de voorkeur boven oudere, daar men laatstgenoemde gemakkelijker in tal van literatuuropgaven (dus in latere publicaties) kan vinden. Zeer moeilijk verkrijgbare geschriften zijn bijna geheel weggelaten, ook al zijn deze vaak belangrijker dan menig hier wél genoemd werk.

A. TIJDSCHRIFTEN.

I. NEDERLANDSE TIJDSCHRIFTEN.

Slechts één Nederlands tijdschrift beweegt zich speciaal op dit gebied: het gestencilde, niet regelmatig verschijnende periodiek '*Kruipnieuws*' van de Plantensociologische Werkgroep van de N.J.N., voor het eerst verschenen in 1937. Belangrijke documentatie, doch moeilijk verkrijgbaar.

Overigens verschijnen vegetatiekundige publicaties o.a. in de volgende Nederlandse tijdschriften en periodieken:

Acta botanica neerlandica; *Wentia*; *Gorteria*; Mededelingen van de Landbouwhogeschool; Verslagen van Landbouwkundige Onderzoekingen; Verslagen en Mededelingen (Jaarboeken) van de Kon. Ned. Botanische Vereniging; Vakblad voor Biologen; Jaarboeken van het I.B.S.; *Buxbaumia*; *De Levende Natuur*; *Natura*. Vroeger ook in enige thans niet meer verschijnende tijdschriften, o.a.: Nederlands Kruidkundig Archief; Jaarverslagen van het C.I.L.O.; Correspondentieblad voor de Floristiek en het Vegetatie-onderzoek in Nederland (thans voortgezet als '*Gorteria*'); Correspondentieblad voor het Zuiderzee-Onderzoek; *De Wandelaar in Weer en Wind*.

II. ENIGE INTERNATIONALE EN BUITENLANDSE TIJDSCHRIFTEN.

Speciaal op dit gebied o.a.:

Vegetatio, Acta geobotanica, Vol. I: 1948; vol. XI: 1963. Uitgever: Fa. W. Junk, 's-Gravenhage.

Mitteilungen der floristisch-soziologischen Arbeitsgemeinschaft, herausgeg. v. R. Tüxen; Stolzenau-Weser, West-Duitsland. Eerste reeks: 1937-1939. Tweede reeks ('Neue Folge'): 10 Hefte, H.10 in 1963.

Angewandte Pflanzensoziologie. Een reeks monografieën uit de 'Bundesanstalt für Vegetationskartierung' te Stolzenau-Weser, West-Duitsland. Laatste deel: nr. 17, 1961.

Excerpta botanica, Sectio B, Sociologica. Red. R. Tüxen. Uitg.: Gustav Fischer, Stuttgart. Band I: 1959, Band 5: 1963. Rotaprint. Belangrijk bibliografisch tijdschrift met literatuuroverzichten uit de gehele wereld.

Overigens o.a.:

The Journal of Ecology; uitgever: Blackwell Scientific Publications, Oxford. Laatste afl.: Vol. 51. In 1964 gaat hiernaast een nieuw tijdschrift verschijnen, getiteld '*The Journal of applied Ecology*'.

Bulletin de la Société royale de botanique de Belgique: verkrijgbaar voor leden van deze in 1862 opgerichte organisatie.

B. ALGEMEEN.

I. PUBLICATIES VAN NEDERLANDERS.

1. *Plantensociologie-nummer van 'Natura'*, Jrg. 37 (moet zijn 33), 1938; met bijdragen van M. J. Adriani (zoutvegetatie), W. H. Diemont (bossen en heiden), G. Kruseman (ruderales en akkergezelschappen), W. C. de Leeuw (droge graslanden), J. Vlieger (hoog- en laagveenvegetaties) en D. M. de Vries (vochtige graslanden).
2. A. Scheygrond. *Plantengemeenschappen*. In: Het leven der planten (red. Th. Weevers), Utrecht 1939, p. 334-384. N.B. Van dit werk is een nieuwe uitgave ter perse onder de titel '*Uit de plantenwereld*', uitg. Palladium (Arnhem-Zeist) (red. J. C. van der Steen). Hierin behandelt V. Westhoff het hoofdstuk '*Plantengemeenschappen*'. Verschijnt in 1964.
3. J. Meltzer en V. Westhoff. *Inleiding tot de plantensociologie*. 326 p. 's-Graveland 1942.
4. J. Heimans. *De flora als inleiding tot de bijzondere plantkunde*. In: Heimans-Heinsius-Thijssse, Geïll. Flora van Nederland, 12e druk (1942) en alle latere drukken. Hierin ook een determinatietabel van verbonden naar oecologische kenmerken.
5. V. Westhoff, J. W. Dijk, H. Passchier en G. Sissingh. *Overzicht der plantengemeenschappen in Nederland*. 2e druk. 118 p. Amsterdam 1946.
N.B. Een nieuwe soortgelijke uitgave verschijnt vermoedelijk in 1965.
6. V. Westhoff. *Fytocoenologie*. In: E.N.S.I.E. (Eerste Nederlandse Systematisch Ingerichte Encyclopaedie), deel 6, p. 143-149. Amsterdam 1949.
7. M. J. Adriani en J. Vlieger. *Plantensociologie*. Handboek Geografie Ned. dl. 2, p. 130-164. Zwolle 1949.
8. M. F. Mörzer Bruijns en V. Westhoff. *The Netherlands as an environment for insect life*. 67 p. Amsterdam 1951.
(Het meest recente overzicht over de vegetatie van Nederland, en het enige dat in een vreemde taal is verschenen.)
9. V. Westhoff. De vegetatiekundige artikelen in: Veenman's *Agrarische Winkler Prins*, (alfabetische) *encyclopaedie voor landbouw, tuinbouw en bosbouw*, 3 dln., Amsterdam-Brussel-Wageningen. 1954-1957.
N.B. Soortgelijke, maar niet dezelfde bijdragen van dezelfde auteur in: de *Algemene Winkler Prins Encyclopaedie* (10 dln.).
10. V. Westhoff. *Bibliographia phytosociologica: Neerlandia 1935-1959, nonnullis operibus ex annis 1870-1934 addatis*. Excerpta botanica, Sectio B, Sociologica, Band 3, Heft 2-3, p. 81-220. Stuttgart 1961.
11. E. van der Maarel. *Nieuwe opvattingen over levensgemeenschappen*. Vakblad v. Biologen, dl. 43 (8), p. 153-166, 1963.

II. BUITENLANDSE GESCHRIFTEN.

12. J. S. Weaver en F. E. Clements. *Plant Ecology*. 601 p. New York-London, 1938.
13. A. G. Tansley. *Introduction to plant ecology*. 260 p. London, 1946.

14. H. J. Oosting. *The study of plant communities*. 389 p. San Francisco 1948.
15. A. G. Tansley. *The British Islands and their vegetation*, 2nd ed. 970 p. Cambridge 1949.
16. J. Lebrun, A. Noirfalise, P. Heinemann en C. Vandenberghen. *Les associations végétales de Belgique*. Bull. soc. roy. bot. belg. dl. 82, p. 105-207, Brussel 1949.
17. J. Braun-Blanquet. *Pflanzensoziologie*. 2. Auflage. 631 p. Wien 1951.
N.B. Een derde druk van dit belangrijke handboek is ter perse.
18. H. Drabble. *Plant ecology*. 3e druk. 142 p. London 1951.
19. R. Knapp. *Experimentelle Soziologie der höheren Pflanzen*. 202 p. Ludwigsburg 1954.
20. M. Guinochet. *Logique et dynamique du peuplement végétal*. 143 p. Paris 1955.
21. A. Scamoni. *Einführung in die praktische Vegetationskunde*. 221 p. Berlin 1955.
22. H. Ellenberg. *Aufgaben und Methoden der Vegetationskunde*. Einführung in die Phytologie, Band IV: Grundlagen der Vegetationsgliederung, I. 136 p. Stuttgart 1956.
23. R. W. Becking. *The Zürich-Montpellier school of phytosociology*. Botan. Review, 23, p. 412-488, 1957.
24. P. Greig-Smith. *Quantitative plant ecology*. 198 p. London 1957. (N.B.: Tweede editie juist verschenen.)
25. P. Dansereau. *Biogeography: an ecological perspective*. 394 p. New York 1957.
26. E. Oberdorfer. *Süddeutsche Pflanzengesellschaften*. 564 p. Jena 1957.
27. R. Knapp. *Einführung in die Pflanzensoziologie*, Heft 1: Arbeitsmethoden der Pflanzensoziologie und Eigenschaften der Pflanzengesellschaften. 2 Aufl. 122 p. Stuttgart 1958.
28. S. A. Cain en G. M. de Oliveira Castro. *Manual of vegetation analysis*. 325 p. New York 1959.
29. J. Schmithüsen. *Allgemeine Vegetationsgeographie*. 261 p. Lehrbuch d. allg. Geogr. Bd. IV. Berlin 1959.
30. H. Freitag. *Einführung in die Biogeographie von Mitteleuropa*. 214 p. Stuttgart 1962.
31. H. Ellenberg. *Vegetation Mitteleuropas mit den Alpen, in kausaler, dynamischer und historischer Sicht*. Einführung in die Phytologie, Band IV: Grundlagen der Vegetationsgliederung, II: 943 p. Stuttgart 1963.
32. E. Oberdorfer. *Pflanzensoziologische Exkursionsflora für Süddeutschland und die angrenzenden Gebiete*. 2. Aufl. 987 p. Stuttgart 1963.
33. R. Tüxen (red.). *Bericht über das internationale Symposion für Vegetationskartierung von 23.-26.3.'59 in Stolzenau-Weser*. 500 p. Weinheim 1963.
34. J. H. Burnett (ed.). *The vegetation of Scotland*. 613 p. Edinburgh-London 1964.

C. SPECIALE PUBLICATIES OVER BEPAALDE GROEPEN OF TYPEN VAN
ALTHANS TEN DELE IN NEDERLAND VOORKOMENDE VEGETATIES.
(ongeveer 2 % van de desbetreffende literatuur).

I. WIERGEZELSCHAPPEN VAN HET MARIEN LITORAAL.

1. C. den Hartog. *The epilithal algal communities occurring along the coast of the Netherlands*. Diss. Amsterdam. Wentia 1, p. 1-241. Amsterdam 1959.

II. EPIPHYTENGEZELSCHAPPEN.

2. J. J. Barkman. *Phytosociology and ecology of cryptogamic epiphytes, including a taxonomic survey and description of their vegetation units in Europe*. 628 p. en bijlagen (tabellen). Assen 1958.

III. AKKERVEGETATIES EN RUDERALE GEZELSCHAPPEN.

3. G. Sissingh. *Onkruid-associaties in Nederland*. Een sociologisch systematische beschrijving van de klasse Rudereto-Secalinetea. Diss. Wageningen. Versl. v. Landbouwk. Onderz. 56, 15. 224 p. met bijlagen (tabellen). 's-Gravenhage 1950.

IV. DUINEN.

4. J. W. van Dieren. *Organogene Dünenbildung, eine geomorphologische Analyse der westfriesischen Insel Terschelling mit pflanzensoziologischen Methoden*. Diss. Amsterdam. 304 p. 's-Gravenhage 1934.
5. V. de Vries. *Vlieland, landschap en plantengroei*. 119 p. Leiden 1950.
6. J. H. A. Boerdam. *De plantengemeenschappen van de Wassenaarse duinen*. Diss. Wageningen. Meded. Landbouwhogeschool, dl. 60 (10), p. 1-135. Wageningen 1960.
7. E. vander Maarel en V. Westhoff. *A vegetation map of a part of the dunes of Voorne*. Wentia 12, p. 1-61. Amsterdam. 1964.

V. WATER- EN MOERASVEGETATIES, INCL. SCHRAALLAND EN VEENMOSRIETLAND.

8. A. Scheygrond en D. M. de Vries. *Ontwikkeling en plantengroei van een Hollandsch graslandgebied*. In: Botanische landschapstudies in Nederland, p. 5-46. Groningen 1940.
9. V. Westhoff. *De plantengezelschappen van Botshol*. In: Landschap, flora en vegetatie van Botshol nabij Abcoude, p. 43-102. Baambrugge 1949.
10. W. Meyer en R. J. de Wit (red.). *Kortenhoef, een veldbiologische studie van een Hollands verlandingsgebied*. 128 p. Amsterdam 1955.
11. J. van Donselaar, L. G. Kop, W. A. E. van Donselaar-ten Bokkel Huinink, E. E. vander Voo en V. Westhoff. *On the ecology of plant species and plant communities in former river beds*. Wentia, 5, 258 p. Amsterdam 1961.

VI. ZOETWATERGETIJDENDELTA.

12. I. S. Zonneveld. *De Brabantse Biesbosch*. Een studie van bodem en vegetatie van een zoetwatergetijdengebied. 210 pag. met 2 dln bijlagen. Diss. Wageningen 1960.

VII. ZOUTVEGETATIES (o.a. kwelders en schorren).

13. D. M. de Vries, K. Zijlstra, W. Feekes en G. Harmsen. *De plantengroei van de aanslibbingen in het noorden van Nederland*. In: Botanische landschapsstudies in Nederland, p. 47-100. Groningen 1940.
14. M. J. Adriani. *Sur la phytosociologie, la synécologie et le bilan d'eau de halophytes de la région néerlandaise méridionale ainsi que de la Méditerranée française*. Diss. Amsterdam, 217 p. Amsterdam 1945.
15. W. G. Beeftink. *De zoutvegetatie van zuidwest-Nederland, beschouwd in Europees verband*. Diss. Wageningen. Verschijnt 1965.

VIII. GRASLANDEN, voorzover niet vallend onder V.

Op dit gebied verschenen bijna 200 publicaties van D. M. de Vries en zijn medewerkers, doch geen samenvattend werk. Wij moeten verwijzen naar de nrs. 128-130, 138-140, 146, 206, 564 en 802 t.m. 967 van de onder B I 10 genoemde bibliografie.

IX. HEIDEN.

16. P. Stoutjesdijk. *Heaths and inland dunes of the Veluwe*. Diss. Utrecht. Wentia 2, 96 p. Amsterdam 1959.

X. BRONVEGETATIES, STRUWELEN EN BOSSEN.

17. E. Meyer Drees. *De bosvegetatie van de Achterhoek*. Diss. Wageningen. 171 p. Wageningen 1936.
18. C. G. van Leeuwen en H. Doing Kraft. *Landschap en beplanting in Nederland*. 88 p. Wageningen 1959.
19. F. M. Maas. *Bronnen en bronbossen van Nederland, in het bijzonder die van de Velwezoon*. Diss. Wageningen. 160 p. Wageningen 1959.
20. H. Doing. *Systematische Ordnung und floristische Zusammensetzung niederländischer Wald- und Gebüschgesellschaften*. Diss. Wageningen. Wentia 8, 85 p. Amsterdam 1962.